

ВНЕСОК ДМИТРА СЕРГІЙОВИЧА ІВАШИНА У РОЗВИТОК ПНПУ

Дмитро Сергійович – дослідник природи, ботанік, знавець лікарських рослин, один з фундаторів природно-заповідного фонду Полтавщини, флорист, фітоценолог, природоохоронець, викладач, трудолюбивий працівник, люблячий чоловік і чуйний батько. Доробок Дмитра Сергійовича є досить вагомим: він виявляв перспективні лікарські рослини для подальшого інтродукційного вивчення, розробляв прийоми по їх вирощуванню, цим самим закладав дослідні ділянки для проведення агробіологічних спостережень, а також для одержання посівного матеріалу.

Івашин Дмитро Сергійович народився 12 листопада 1912 р. в селі Попівка Миргородського району Полтавської області (тоді Комишнянського району) в селянській родині. Закінчивши Устивицьку семирічку, почав навчатися у Полтавській садівничій профшколі. У 1930 р. вступає до агрономічного факультету Полтавського зоотехнічного інституту. Здобуті знання Дмитро Сергійович передає своїм учням, працюючи вчителем біології та хімії в сільських школах Мар'ївки та Великих Будищ на Полтавщині. У 1935 р. Дмитро Сергійович вступив до Ленінградського державного університету на заочний відділ біологічного факультету, який успішно закінчив у 1940 р. за спеціальністю геоботаніка [1]. Ще в школі, а згодом під час навчання в університеті, він наполегливо вивчає флору і рослинність Полтавщини, цікавиться сторінками історії рідного краю, питаннями збереження і відтворення рослинних ресурсів. Працюючи в школі, прищеплював учням любов до живого, прагнення до вивчення навколишнього середовища.

Наукову діяльність розпочав ще будучи студентом, а потім у 1944 р., працюючи в Полтавському державному педагогічному інституті на кафедрі ботаніки, вдосконалював свої знання як самостійно, так і разом зі студентами. Працюючи викладачем та завідувачем ботанічного саду ПНПУ імені В. Г. Короленка, активно вивчає флору Полтавщини. Під час польових практик, екскурсій, численних самостійних виїздів він починає цілеспрямовано займатися вивченням конкретних груп рослин, особливо лікарських. Цей період став початком систематичного і детального дослідження лікарської флори України. Перші друковані праці також були присвячені лікарським рослинам.

У 1950 р. влаштовується на роботу в Башкирський державний заповідник геоботаніки, але у зв'язку з реорганізацією у 1952 р. повернувся до рідної Полтави. Він продовжує друкуватися в радянських союзних та українських виданнях [1].

У 1953 р. його було зараховано старшим науковим співробітником Української зональної дослідної станції лікарських та ароматичних рослин ВІЛАРУ (Всесоюзного інституту лікарських і ароматичних рослин). На станції працює 14 років, очолюючи секцію ботаніки в агротехнічному відділі. Він разом із співробітниками щорічно виїздить у довготривалі експедиції в різні регіони України: Прикарпаття, Карпати, Донецький регіон та інші. Під час експедицій проводилася заготівля сировини рослин, які за так званої “первинної оцінки”, виявили себе перспективними. Подальше їх вивчення здійснювалося у ВІЛАРі [2]. Був організатором і керівником експедицій.

Наслідки роботи оформляє у дисертаційне дослідження. Після успішного захисту кандидатської дисертації на тему: “Дикорослі лікарські рослини річкових долин Лівобережного Лісостепу України” йому було присвоєно ступінь кандидата біологічних наук.

Основне завдання досліджень Д. С. Івашина – виявлення перспективності лікарських рослин для їх подальшого інтродукційного вивчення. Він займався вивченням біологічних властивостей шавлії лучної, золототисячнику звичайного, кавуна колоцента, аморфи кущової, марени красильної, сумаху отруйного; започаткував вивчення цмину піщого, первоцвіту весняного, великоголовнику сафлоровидного, звіробою звичайного, осоки парвської, лимонника китайського та деяких інших рослин.

У 1965 році виходить з друку основна праця його життя – “Дикорослі лікарські рослини України”. Ця робота витримала 5 перевидань і стала основним посібником для підготовки великої кількості молодих науковців та практичних працівників фармацевтичної галузі, працівників освіти, лікарів, широких верств населення [1].

Численні учні згадують Дмитра Сергійовича як феноменальну людину, Дмитро Сергійович мав виключну професійну освіченість ботаніка-флориста, фітоценолога, чудового знавця лікарських рослин, природоохоронця.

За період роботи викладачем на кафедрі ботаніки навчав багато поколінь біологів, зокрема ботаніків, просто любителів природи.

У біологічних дослідженнях Д. С. Івашин дотримувався комплексного підходу, поєднуючи ресурсні роботи з вивченням способів розмноження дикорослих лікарських рослин у різних ґрунтово-кліматичних і ценотичних умовах; вивченням насінневої продуктивності та якості насіння в різні роки в різних умовах; проведенням фенологічних спостережень і вивченням динаміки накопичення біологічно активних речовин у різних умовах; дослідженням строків і способів заготівлі сировини та їх вплив на урожай і його якість. Крім того, проводилися біовиміри рослин у різних умовах, вивчення онтогенезу окремих екземплярів, видів, заростей, а також збирання гербарного матеріалу [2].

Студенти із задоволенням працювали під його керівництвом, бо Дмитро Сергійович цікаво розказував історію походження, назви. Це були роботи по з'ясуванню місць знаходження рідкісних та зникаючих видів флори Полтавщини з метою їх охорони шляхом формування заповідних територій різного рівня [2].

У повоєнному 1947 р. він викладав першокурсникам анатомію та морфологію рослин на лабораторних заняттях. Знайомлячись зі студентами, він звернувся до них незвичним “уважаемые”. Це звернення залишилося з ними назавжди. Воно вміщало в собі гідність, повагу та одночасно дистанцію між викладачем та студентами.

На заняттях він увесь час допомагав у роботі, навчаючи обережно використовувати обладнання. Протягом заняття не залишав аудиторію, вміло спрямовував роботу. Допомагав робити зрізи для виготовлення тимчасових препаратів, хотілося наслідувати його приклад. Увага Д. С. Івашина до роботи студентів була неослабною. Вдалими запитаннями він стимулював осмислене засвоєння навчального матеріалу, учив аналізувати та порівнювати бачене на препаратах, а також наполегливо рекомендував щоденно працювати з підручниками, не обмежуючись конспектами лекцій. Бібліотека інституту на той час була однією з найбагатших вузівських бібліотек республіки, були всі можливості для самостійного оволодіння знаннями. Своїми ґрунтовними знаннями Д. С. Івашин зобов'язаний самоосвіті, отже він ділився зі студентами власним досвідом самоосвіти. Розмовляв він рівним, спокійним тоном, ніколи не підвищував голосу. На помилки реагував трохи іронічною посмішкою, а коли чув нісенітницю у відповіді, піднімав брови і розводив руки, пропонуючи самостійно виправити помилку. Дмитро Сергійович знав, як кожен студент засвоїв матеріал і засвідчував це підписом робочого зошита.

Для польової практики Д. С. Івашин розробив тематику дослідів і методику їхнього виконання за класичною біологією, як в усьому світі [3].

Перед початком екскурсії на практиці він ретельно перевіряв спорядження кожного студента. На екскурсії відправлялися пішки і ніколи не повертались тим самим шляхом, яким починали. Зміна вражень, цікава та змістовна розповідь Дмитра Сергійовича підтримували інтерес та увагу, а темп роботи по збиранню, гербаризації, етикетуванню не залишав часу на пустощі. Він вміло направляв і перевіряв студентську роботу.

Під час екскурсій Дмитро Сергійович називав рослини латиною, російською та українською мовами, а нерідко сповіщав народні назви. Він точно розрізняв рослину в будь-якому віковому стані, бо природа Полтавщини з дитинства була його стихією, його домівкою і дослідницькою лабораторією. Під час практики в групі було кілька випадків простудних та шлунково-кишкових захворювань, та Дмитро

Сергійович завдяки його знанням властивостей лікарських рослин та вміння готувати з них ліки швидко та безболісно лікував, чим заслужив вдячність, глибоку пошану й впевненість у його глибоких знаннях та вміннях.

Дмитро Сергійович про кожну рослину з створеної ним дослідницької ділянки у ботанічному саду міг розповісти захоплюючу історію, розкриваючи дивні скарби цілющої сили рослин і пропонуючи наслідувати його приклад. Він шкодував, що захоплення фармохімією призвело до втрат багатьох відомостей про лікарські рослини [2].

Його ідеї продовжили послідовники – викладачі університету: О. М. Байрак, В. В. Буйдін, Л. Д. Орлова – доктор біологічних наук (дочка Д. С. Івашина).

За своє життя вчений написав і опублікував понад 250 друкованих праць. Помер Д. С. Івашин у вересні 1992 р., не доживши 1 місяця до 80-річчя. Під його керівництвом виховувалося чимало поколінь біологів, зокрема ботаніків, просто любителів природи. Його публікації в газетах та збірках із питань охорони природи учили молодь дбайливому ставленню до природи, любові до всього живого [1].

Д. С. Івашин навчав ботаніці й залишається взірцем висококласного спеціаліста, закоханого у свою професію.

Список використаної літератури

1. Біорізноманіття: теорія, практика та методичні аспекти вивчення у загальноосвітній та вищій школі (присвячена 100-річчю від дня народження Д. С. Івашина, ботаніка, флориста, еколога) : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. / ред. М. В. Гриньова ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, Нац. ботан. сад імені М. М. Гришка НАН України, Рада ботан. садів та парків України, Полтав. від-ня Українського ботан. т-ва. – Полтава : Друкарська майстерня, 2012. – 126 с.

2. *Івашина Г. П.* Сторінки життя Івашина Дмитра Сергійовича / Г. П. Івашина // Ресурсознавство, колекціонування та охорона біорізноманіття : зб. матер. міжнар. наук.-практ. конф. присвячена 90-річчю від дня народж. Д. С. Івашина, ботаніка, флориста, еколога / Полтав. держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2002. – С. 31–35.

3. *Стасілюнас О.* Знавець зелених скарбів України / О. Стасілюнас // Полтавський вісник. – 2008. – №14. – С. 25.